

■ ■ ■ ІННОВАЦІЙНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 330.341

СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ В ПОРІВНЯННІ З КРАЇНАМИ ЄС ©

СТОЛЯРЧУК Н.М.,
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
відділу організації наукових досліджень
та інноваційного розвитку,
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»
(м. Київ)

Визначено джерела та обсяг фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових досліджень і розробок. Встановлено, що, в основному, наукові розробки фінансуються з коштів державного бюджету, на другому – місці кошти іноземних джерел, на третьому – кошти організацій підприємницького сектору. Досліджено, що найбільшу активність у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності серед національних заявників виявили підприємства і організації, що працюють у сфері освіти і науки. Здійснено аналіз інноваційної активності Національної академії аграрних наук України та встановлено, що загальна тенденція щодо отриманих охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності за 2015-2017 роки є негативною. Установлено, що за даними звіту Світового економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність «The Global Competitiveness Report 2016-2017», Україна посіла 85 місце серед 138 досліджуваних країн. Визначено, що найвищий рейтинг Україна має за показником «Вища, середня і професійна освіта» – 33 місце.

Проаналізовано частку інноваційної продукції у балансах країн з розвинутим інноваційним середовищем, такими, як країни ЄС, США, Японія, де вона складає 23, 14 та 13,8% відповідно. Проте частка інноваційної продукції в балансах підприємств України складає лише 2%. Встановлено, що нова ера інноваційної економіки зумовлює необхідність інституціональної корекції бухгалтерського обліку шляхом визнання нових інтелектуальних активів, прийняття галузевих методик обліку, оцінки та внутрішнього аудиту, створення спеціалізованих структур, що дозволить посилити роль обліку через формування інформаційного поля та зменшити невизначеність економічного середовища.

Ключові слова: інноваційна діяльність, об'єкти інтелектуальної власності, науково-дослідні розробки, інноваційна активність, нематеріальні активи.

Табл.: 5. Рис.: 3. Літ.: 5.

THE STATE OF INNOVATION ACTIVITY IN UKRAINE IN COMPARISON WITH EU COUNTRIES

STOLYARCHUK Nadiya M.,
Candidate of Economic Sciences,
Senior Research Scientist

© СТОЛЯРЧУК Н.М., 2019

*of the department of scientific research and innovation development,
National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics"
(Kyiv)*

The sources and amount of financing of internal expenses for carrying out scientific researches and developments are determined. It has been established that mainly scientific research is financed from the state budget, sources of foreign sources rank second, and the third place is occupied by the funds of organizations of the entrepreneurial sector. It was proved that the enterprises and organizations working in the sphere of education and science showed the greatest activity in the sphere of protection of intellectual property objects among the national applicants. Analysis of the innovation activity of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine was carried out and it was defined that the general tendency of received security documents for the objects of intellectual property for 2015-2017 is negative. It was established that according to the report of the World Economic Forum on Global Competitiveness, "The Global Competitiveness Report 2016-2017," Ukraine ranked 85th among the 138 surveyed countries. It was determined that Ukraine's highest rating is based on the indicator "Higher, secondary and vocational education" – the 33d.

The share of innovative products in the balance sheets of the countries with developed innovation environment, such as the EU, USA, Japan, is 23,14 and 13,8% respectively was considered. However, the share of innovation in the balance of Ukrainian enterprises is only 2%. It has been established that the new era of the innovative economy necessitates the institutional correction of accounting by recognizing new intellectual assets, adopting sectoral accounting, assessment and internal audit, and creating specialized structures that will strengthen the role of accounting through the formation of an information field and reduce the uncertainty of economic environment.

Key words: innovative activity, objects of intellectual property, research development, innovative activity, intangible assets.

Tabl.: 5. Fig.: 3. Ref.: 5.

СОСТОЯНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ В УКРАИНЕ ПО СРАВНЕНИЮ СО СТРАНАМИ ЕС

**СТОЛЯРЧУК Надежда Николаевна ,
кандидат экономических наук, старший научный сотрудник
отдела организации научных исследований
и инновационного развития,
Национальный научный центр «Институт аграрной экономики»
(г. Киев)**

Определены источники и объём финансирования внутренних затрат на выполнение научных исследований и разработок. Установлено, что, в основном, научные разработки финансируются из средств государственного бюджета, на втором месте – средства иностранных источников, на третьем – средства организаций предпринимательского сектора. Доказано, что наибольшую активность в сфере охраны объектов интеллектуальной собственности среди национальных заявителей проявили предприятия и организации, работающие в сфере образования и науки. Осуществлен анализ инновационной активности Национальной академии аграрных наук Украины и

установлено, що загальна тенденція отриманих охранных документів на об'єкти інтелектуальної власності за 2015-2017 рік є негативною. Установлено, що за даними звіту Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспособність "The Global Competitiveness Report 2016-2017", Україна посіла 85 місце серед 138 досліджуваних країн. Визначено, що найвищий рейтинг України має за показником «Вище, середнє та професійне образование» – 33.

Проаналізовано частку інноваційної продукції в балансах в країнах з розвинутою інноваційною середовищем, такими, як країни ЄС, США, Японія, де вона становить 23, 14 та 13,8% відповідно. При цьому частка інноваційної продукції в балансах підприємств України становить лише 2%. Установлено, що нова ера інноваційної економіки обумовлює необхідність інституціональної корекції бухгалтерського обліку шляхом визнання нових інтелектуальних активів, прийняття галузевих методик обліку, оцінки та внутрішнього аудиту, створення спеціалізованих структур, що дозволить посилити роль обліку через формування інформаційного поля та зменшити невизначеність економічного середовища.

Ключеві слова: інноваційна діяльність, об'єкти інтелектуальної власності, науково-дослідницькі розробки, інноваційна активність, нематеріальні активи.

Табл.: 5. Рис.: 3. Літ.: 5.

Постановка проблеми. В умовах змін клімату, зменшення кількості природних ресурсів, зниження якості води, родючості ґрунтів важливим аспектом є освоєння інновацій, впровадження нових сортів рослин, природоохоронних методів виробництва тощо. Розвинені країни вже давно перейшли до інтенсивного методу виробництва. Україна, попри задекларовані стратегії та інноваційні концепції, знаходиться на початковому етапі.

Частка інноваційної продукції в балансах підприємств України становить 4,5 %, тоді як у країнах ЄС, США, Японії в балансах підприємств у середньому вона становить 17 %. У сучасному світі торгівля ліцензіями та патентами перевищує обсяги торгівлі іншими видами власності [2, с. 27]. Науково-дослідні установи України, здійснюючи інноваційну діяльність, також отримують кошти від використання об'єктів прав інтелектуальної власності та наукоємної продукції, проте інформаційне забезпечення цих процесів перебуває на стадії формування, а дані у звітності є обмеженими та недостатніми. Важливість зазначених проблем та необхідність їх вирішення зумовили актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями інноваційної активності, впровадженням інновацій, інноваційного розвитку нашої держави присвячено роботи багатьох вчених, зокрема В.М. Геєця, Л.І. Федулової, Б.В. Гриньова, В.А. Гусєвата, А.О. Касич, Ю.М. Бажала, М.І. Крупки та інших. Однак досить багато аспектів, пов'язаних з інноваційним розвитком України, інноваційними перетвореннями, формуванням національної інноваційної системи, залишаються відкритими.

Формулювання цілей статті. Метою даної роботи є дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку інноваційної діяльності в Україні та світі й узагальнення отриманої інформації з метою впровадження заходів щодо підвищення рівня інноваційної активності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними Державної служби статистики України у 2017 році 21,9% загального обсягу витрат були спрямовані на виконання фундаментальних наукових досліджень, які на 92,4% профінансовано за рахунок коштів бюджету. Частка витрат на виконання прикладних наукових досліджень становила 23,6%, які на 51,5% фінансувалися за рахунок коштів бюджету та 27,6% – за рахунок коштів організацій підприємницького сектору.

На виконання науково-технічних (експериментальних) розробок спрямовано 54,5% загального обсягу витрат, які на 40,3% профінансовані іноземними фірмами, 28,7% – організаціями підприємницького сектору та 14,3% – за рахунок власних коштів. Майже половина обсягу витрат, спрямованих на виконання фундаментальних наукових досліджень, припадала на галузь природничих наук, 25,5% – технічних, 9,4% – сільськогосподарських. На виконання прикладних наукових досліджень спрямовано 44,3% витрат галузі технічних наук, 20,4% – природничих, 12,3% – сільськогосподарських. Більша частина (87,7%) витрат на виконання науково-технічних (експериментальних) розробок припадає на галузь технічних наук (табл. 1).

Таблиця 1

Джерела фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових досліджень і розробок, тис. грн*

№	Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.
1	кошти державного бюджету	3992167,8	3910777,9	4896372,4
2	власні кошти	2783319,2	1146032,5	1340848,1
3	кошти організацій державного сектору	281614,6	361549,5	718655,6
4	кошти організацій підприємницького сектору	1713368,4	3369509,9	3007748,7
5	кошти організацій сектору вищої освіти	3702,8	7374,7	8860,1
6	кошти приватних некомерційних організацій	141,7	2797,4	2838,2
7	кошти з іноземних джерел	2077566,1	2550345,8	3262844,1
8	кошти інших джерел	150008,9	182309,8	141125,2
9	Всього	11001889,5	11530697,5	13379292,4

*Джерело: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Аналізуючи показники табл. 1, бачимо, що, в основному, наукові розробки фінансуються з коштів державного бюджету (3992167,8 тис. грн у 2015 р., 3910777,9 тис. грн у 2016 р., 4896372,4 тис. грн у 2017 р.), на другому місці – кошти іноземних джерел (2077566,1 тис. грн у 2015 р., 2550345,8 тис. грн у 2016 р., 3262844,1 тис. грн у 2017 р.), на третьому – кошти організацій підприємницького сектору (1713368,4 тис. грн у 2015 р., 3369509,9 тис. грн у 2016 р., 3007748,7 тис. грн у 2017 р.).

За даними Державного комітету статистики України у 2017 році надійшло 4049 заявок на винаходи, у тому числі 2285 – від національних заявників, активність яких зросла на 2,4% порівняно з попереднім роком. Частка заявок від іноземних заявників дещо зменшилася і становила 43,6% у загальній кількості заявок (проти 45,5% у 2016 році).

Серед національних заявників найбільш активними залишалися підприємства і організації, що працюють у сфері освіти і науки. У 2017 році ними подано майже

6,4 тис. заявок на винаходи і корисні моделі (89,4% загальної кількості заявок від національних заявників-юридичних осіб).

Кількість заявок, поданих закладами освіти щорічно перевищує кількість заявок, поданих науковими організаціями (4570 та 1831 заявки відповідно). Винахідницька активність у промисловості залишається низькою, промисловими підприємствами подано 280 заявок на винаходи і корисні моделі (проти 343 заявок у попередньому році), що становить 3,9% у загальній кількості поданих заявок.

Станом на 1 січня 2018 року усього видано 518701 охоронний документ, з них – 120731 патент на винаходи, 122333 патенти на корисні моделі, 36013 патентів на промислові зразки, 236469 свідоцтв на знаки для товарів і послуг, 13 свідоцтв на топографії ІМС. Зареєстровано 3112 кваліфікованих зазначень походження товарів та зареєстровано 30 свідоцтв на право використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів (табл. 2).

Таблиця 2

Показники реєстрації охоронних документів на об'єкти промислової власності в Україні*

Об'єкти промислової власності	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Усього зареєстровано	22 949	22 405	19 660	20 491	21 941
Винаходи, у т.ч.	2 807	2 594	2 322	2 173	1 949
за процедурою РСТ	1 321	1 124	1 052	1 095	954
Корисні моделі	7 510	6 956	6 146	6 415	6 764
Промислові зразки	1 363	1 684	1 835	1 949	1 831
Знаки для товарів і послуг	11 269	11 171	9 357	9 954	11 397

*Джерело: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Найбільшою проблемою об'єктів інтелектуальної власності, створених в Україні, є те, що порівняно з зарубіжними, їх складно комерціалізувати та капіталізувати. У зв'язку з цим, інноваційна продукція, особливо та, що створена науково-дослідними установами, не використовується з метою отримання доходу [4, с. 65].

Ядром створення інноваційної продукції в агропромисловому комплексі є науково-дослідні установи Національної академії аграрних наук. Здійснюючи інноваційну діяльність, вони щороку патентують значну кількість розробок. У 2015-2017 рр. у результаті діяльності наукових організацій Національної академії аграрних наук України до вітчизняного патентного відомства та державної служби інтелектуальної власності було подано значну кількість заявок (табл. 3).

Зокрема: у 2015 р. всього подано 503 шт., у 2016 р. – 330 шт., у 2017 р. – 432 шт. (як бачимо загальна тенденція йде до спадання, що є негативним явищем). У цей же період ними отримано 495 охоронних документи у 2015 р., 417 – у 2016 р. та 476 – у 2017 р. (що на 59 шт. більше у порівнянні з 2016 р. та на 19 шт. менше у порівнянні з 2015 р.). Загальна тенденція щодо отриманих охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності за 2015-2017 рр. є негативною.

Найбільше подано заявок та отримано охоронних документів на сорти та гібриди. На другому місці корисні моделі. Найменше наукових результатів в області селекційних досягнень у тваринництві, що пов'язано з відсутністю Закону України «Про охорону прав на породи тварин», а також в області промислових зразків.

Таблиця 3

Створення об'єктів права інтелектуальної власності (ОПВ) науково-дослідними установами Національної академії аграрних наук України (2015-2017 рр.)*

ОПВ	2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	заявки, шт.	отрим, шт.	заявки, шт.	отрим, шт.	заявки, шт.	отрим, шт.
Об'єкти промислової власності, всього	503	453	303	378		
винаходи	35	34	42	25	42	24
корисні моделі	194	171	107	188	186	192
сорти та гібриди	266	245	123	118	161	199
знаки для товарів та послуг	7	1	4	7	6	4
промислові зразки	-	-	-	-	-	-
селекційні досягнення в тваринництві	1	2	-	1	-	-
Об'єкти авторського та суміжних прав	-	42	27	39	37	57
Разом	503	495	330	417	432	476

*Джерело: Дані про діяльність Національної академії аграрних наук України за 2015-2017 рр.

За даними Державної служби статистики України у 2017 році інноваційною діяльністю в промисловості займалися 759 підприємств, або 16,2% обстежених промислових. У 2017 році 450 підприємств, які здійснювали інноваційну діяльність, реалізували інноваційної продукції на 17,7 млрд грн. Серед таких підприємств 39,8% експортували її на 5,5 млрд грн. Майже кожне четверте підприємство реалізовувало нову для ринку продукцію, обсяг якої становив 4,5 млрд грн (на експорт – 41,5%). Значна кількість підприємств (83,8%) реалізувала продукції, що була новою виключно для підприємства, на 13,2 млрд грн (27,7% поставок такої продукції було здійснено за кордон) [3].

Аналізуючи дані табл. 4, можемо констатувати, що найбільша кількість підприємств, що впроваджували інноваційні процеси та інноваційні види продукції була у 2016 р. У загальному, тенденція за 2015-2017 рр. щодо впровадження інноваційних процесів на підприємстві є позитивною, показник зріс на 614 од. Стосовно підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції, тенденція негативна, показник за 2015-2017 рр. зменшився на 749 од.

За даними звіту Світового економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність «The Global Competitiveness Report 2016-2017» Україна поступилася 6 позиціями в рейтингу і посіла 85 місце серед 138 досліджуваних країн. На одну позицію нижче опинилася Греція, яка посіла 86 місце, а на 84 позиції розмістилася Намібія. Швейцарія вже восьмий рік поспіль очолює рейтинг. Сінгапур залишився на 2 місці, США зберегли 3 позицію в рейтингу. До першої п'ятірки також увійшли Нідерланди та Німеччина [5].

Таблиця 4

**Впровадження інновацій на промислових підприємствах України
у 2015-2017 рр., од.***

Роки	Впроваджували інноваційні процеси	з них: маловідходні, ресурсозберігаючі	Впровадження інноваційних видів продукції	в т.ч. нових видів машин, устаткування, приладів, апаратів	Всього
2015	1217	458	3136	966	4353
2016	3489	748	4139	1305	7628
2017	1831	611	2387	751	4218

*Джерело: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Автори рейтингу відзначають, що Україна, як і раніше, займає досить високі позиції за такими показниками: “ємність ринку” (47 місце), “охорона здоров’я, початкова освіта” (54 місце), хоча при цьому позиції в рейтингу за цими показниками, порівняно з минулим роком, погіршилися. Найвищий рейтинг Україна має за показником «Вища, середня і професійна освіта» – 33 місце (рис. 1).

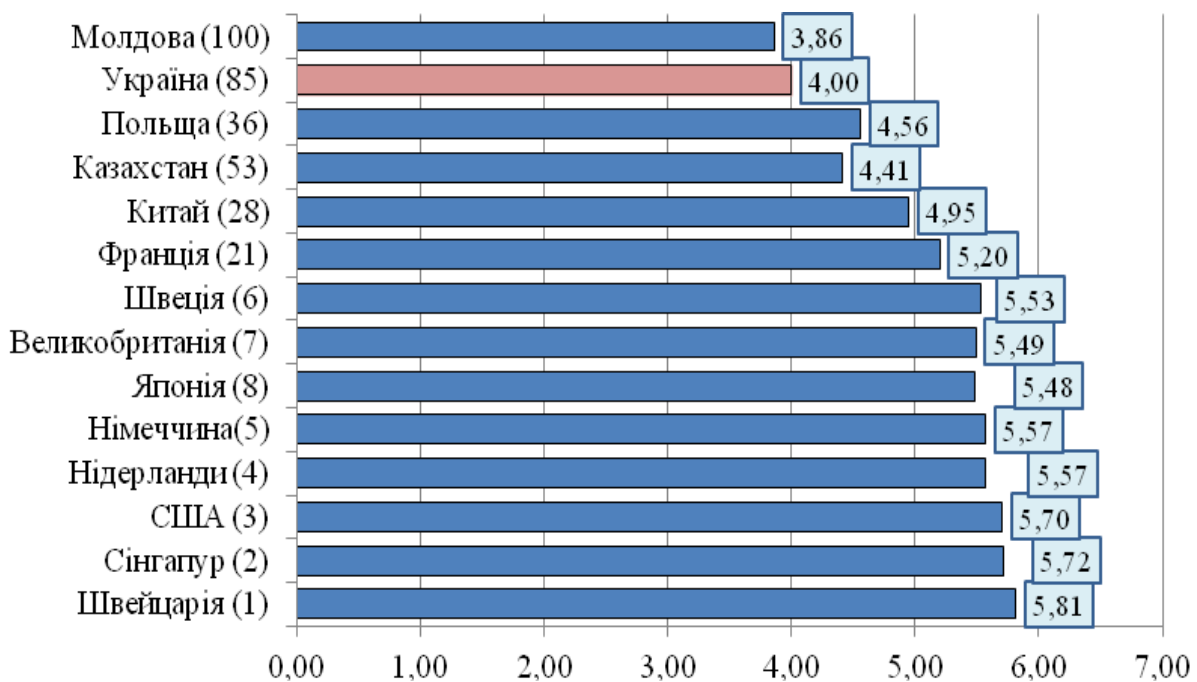

Рис. 1. Рейтинг країн за ГІК у 2016 р.*

*Джерело: *The Global Competitiveness Report 2016-2017*

Позиція України погіршилася за 7-ма з 12-ти критеріїв: “ефективність товарних ринків” – 108 місце (проти 106 місця у 2015 р.); “розвиток фінансового ринку” – 130 (121); “рівень розвитку бізнесу” – 98 (91); “інфраструктура” – 75 (69); “охорона здоров’я та початкова освіта” – 54 (45); “ефективність ринку праці” – 73 (56); “ємність ринку” – 47 місце (проти 45-го у 2015 р.) (рис. 2).

Україна покращила свої позиції в рейтингу за всіма показниками підіндексу «Інновації», окрім 2 складових: «Якість науково-дослідних інститутів» – 50 місце проти 43-го у 2015 р., «Видатки компаній на дослідження і розвиток (ДіР)» – 68 місце проти

54-го у 2015 р. Найбільше зростання відзначено за критеріями: «Державні закупівлі новітніх технологій і продукції» – з 98 на 82 позицію рейтингу, «Взаємозв'язки університетів з промисловістю у сфері ДіР» – з 74 на 57 позицію (табл. 5).

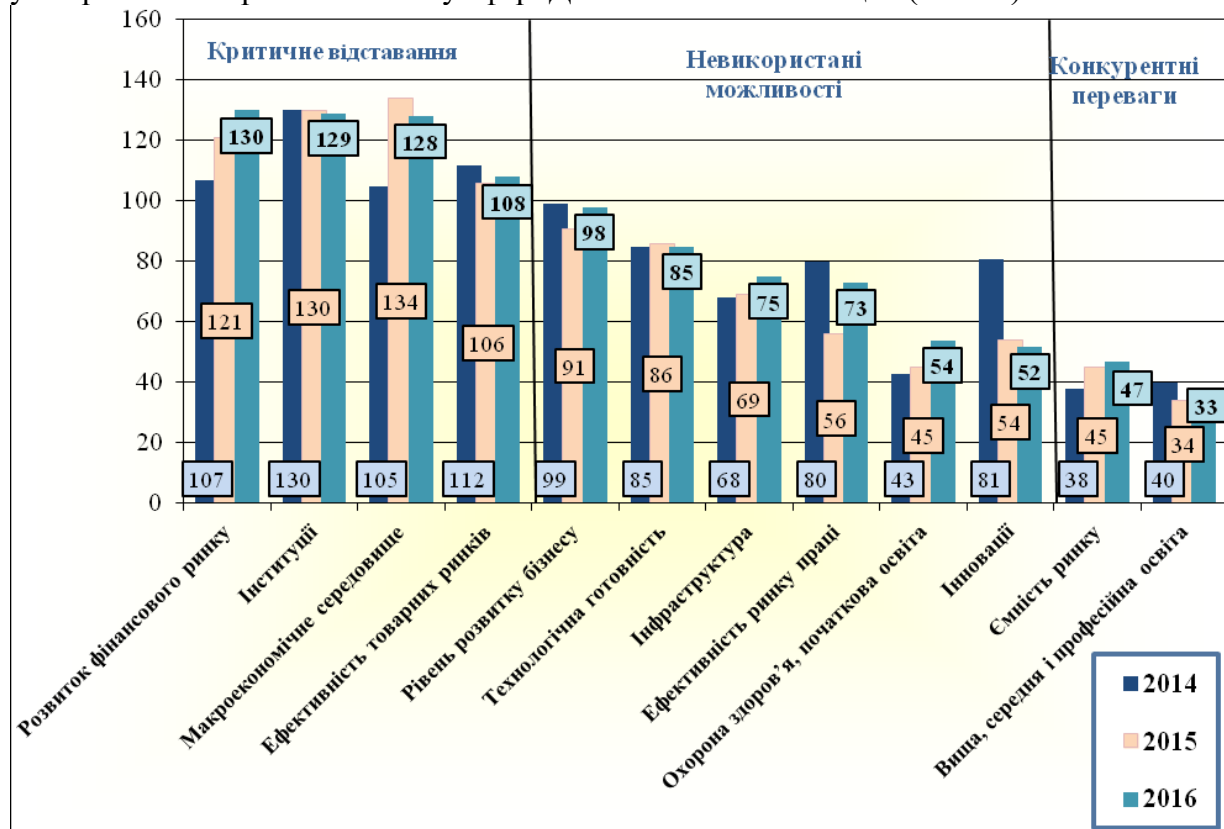

Рис. 2. Рейтинг України за 12 складовими ГІК за 2014-2016 рр.*

*Джерело: The Global Competitiveness Report 2014-2015

Таблиця 5

Підіндекс «Інновації» та його складові для України за період 2013-2017 рр.*

№	Показники	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
		рейтинг зі 148 країн	рейтинг зі 144 країн	рейтинг зі 140 країн	рейтинг зі 138 країн
1	Інновації	93	81	54	52
2	Інноваційна спроможність	100	82	52	49
3	Якість науково-дослідних інститутів	69	67	43	50
4	Видатки компаній на дослідження і розвиток (ДіР)	112	66	54	68
5	Взаємозв'язки університетів з промисловістю у сфері ДіР	77	74	74	57
6	Державні закупівлі новітніх технологій і продукції	118	123	98	82
7	Наявність вчених та інженерів	46	48	29	29
8	Кількість патентів, отриманих у США (на 1 млн населення)	52	52	50	49

*Джерело: The Global Competitiveness Report 2015-2016

Україна, як і більшість країн світу, обрала інноваційний шлях розвитку економіки. У структурі звітності підприємств все більшого значення починають набувати інтелектуальні активи. Як можна побачити з рис. 3, у країнах з розвинутим інноваційним середовищем, такими, як країни ЄС, США, Японія, частка інноваційної продукції у балансах складає 23, 14 та 13,8% відповідно. Проте частка інноваційної продукції в балансах підприємств України складає лише 2%.

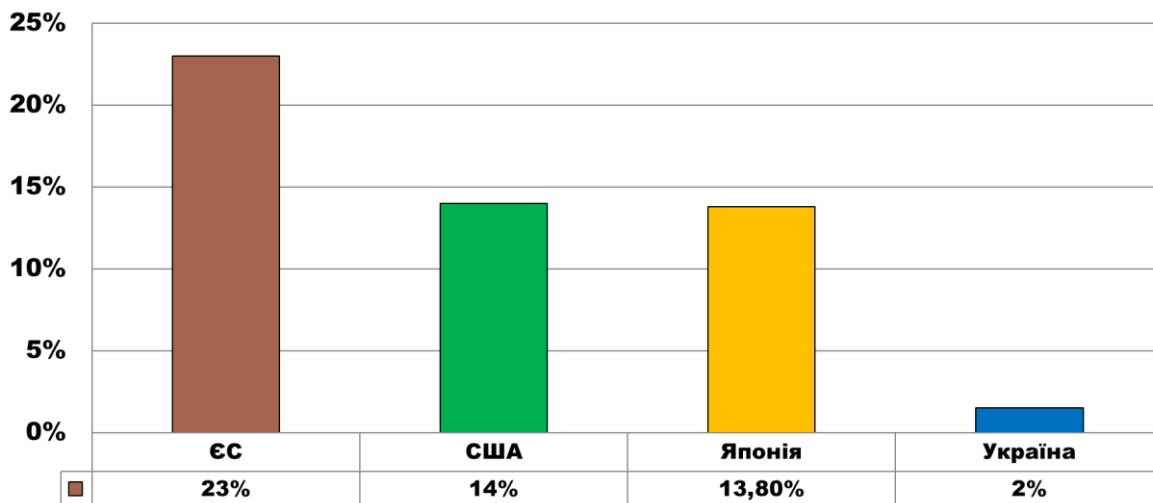

Рис. 3. Відображення нематеріальних активів у звітності різних країн світу, 2017 р.

Джерело: сформовано автором на основі: <http://iri.jrc.ec.europa.eu/other-reports.html>

Раніше, безсумнівно, вартість підприємства вважали ціною його матеріальних активів, оскільки активи – власність компанії, що оцінюється в грошовому вираженні. Із виникненням інтелектуального капіталу визначення реальної вартості підприємства чи компанії є актуальним питанням. «Вартість компаній «Інтел» або «Майкрософт», – констатують Л. Едвісон і М. Мелоун, – визначається не за ціною цегли і цементного розчину, і навіть не за цінністю їхніх товарно-матеріальних запасів, а категоріями іншого, нематеріального активу, який називається інтелектуальним капіталом» [1, с. 346]. Аналізуючи міжнародний досвід, можна дійти висновку, що іноземні компанії інноваційній продукції надають набагато більшого значення. Вплив інституту інноваційної діяльності на економіку за кордоном призвів до усвідомлення і визнання нових факторів виробництва – інтелектуальних. Це відображається в прийнятих нормативних актах, розвинутому ринку об'єктів інтелектуальної власності, способах їх охорони, методиках оцінки та, відповідно, відображенні у звітності.

Висновки. Під впливом інституційних факторів бухгалтерський облік розширює свої функції і завдання з метою забезпечення довіри, розуміння та управління в соціально-економічному просторі. У свою чергу, це впливає на розширення об'єктів обліку, які змінюються відповідно до змін інституційних запитів. Нова ера інноваційної економіки зумовлює необхідність інституціональної корекції бухгалтерського обліку шляхом визнання нових інтелектуальних активів, прийняття галузевих методик обліку, оцінки та внутрішнього аудиту, створення спеціалізованих структур, що дозволить посилити роль обліку через формування інформаційного поля та зменшити невизначеність економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Эдвинсон Л., Эдвинсон Л., Мэлоун М. Интеллектуальный капитал. Определение истинной стоимости компании / под ред. В.Л. Иноземцева. М. Академия, 1999. 465 с.
2. Столярчук Н.М. Облік і внутрішній аудит інноваційної діяльності в науково-дослідних установах : монографія. К. ННЦ «ІАЕ», 2016. 196 с.
3. Сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Столярчук Н.М. Вплив соціально-економічних інститутів на розвиток обліку та внутрішнього аудиту інноваційної діяльності. *Економіка АПК*. № 9. 2015. С. 60-67.
5. The Global Competitiveness Report 2016-2017 URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport>.

References

1. Edvinson L., Meloun M. (1999). *Intellektual'nyy kapital. Opredeleniye istinnoy stoimosti kompanii [Intellectual capital. Determining the true value of the company]*. Moskva: Akademiya, 465 [in Russian].
2. Stolyarchuk N.M. (2016). *Oblik i vnutrishniy audyt innovatsiynoyi diyalnosti v naukovo-doslidnykh ustanovakh [Accounting and internal audit of innovation activity in research institutions]*. Kyiv. NSC «IAE», 196 [in Ukrainian].
3. Derzhavna sluzhba statistiki Ukrainy (2018). *Naukova ta innovatsiyna diyalnist Ukrayiny [Scientific and innovation activity Ukraine]*. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
4. Stolyarchuk N.M. (2015). *Vplyv sotsialno-ekonomichnykh instytutiv na rozvytok obliku ta vnutrishn'oho audytu innovatsiynoyi diyalnosti. [The Impact of Socio-Economic Institutions on the Development of Accounting and Internal Audit of Innovation Activities]*. *Ekonomika APK - Economy of the agroindustrial complex*, 9, 60-67 [in Ukrainian].
5. The Global Competitiveness Report 2016-2017. Available at: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport>.

Відомості про автора

СТОЛЯРЧУК Надія Миколаївна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу організації наукових досліджень та інноваційного розвитку, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10, e-mail: stolyarchuk.iae@gmail.com).

STOLYARCHUK Nadiya Mykolayivna – Candidate of Economic Sciences, Senior Research Scientist, National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics" (03127, Kyiv, 10 Heroyiv Oborony Str., e-mail: stolyarchuk.iae@gmail.com).

СТОЛЯРЧУК Надежда Николаевна – кандидат экономических наук, старший научный сотрудник отдела организации научных исследований и инновационного развития, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (03127, г. Киев, ул. Героев Оборони, 10, e-mail: stolyarchuk.iae@gmail.com).

